

DEMİR DOSTLARINA ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

İsmet CENGİZ

JMO Y.K. Başk.

Değerli meslektaşlar,

Geçtiğimiz sayıda İstanbulda 23-25 Haziran 2005 tarihinde yapılan "Demir yataklarının jeolojisi ve madenciliği sempozyumu"na ilişkin görüşlerimi sempozyumun ardından başlıklı yazıda belirtmiş, metalik madenlere 20 yılını vermiş bir meslektaşınız olarak demire gönül vermiş emek vermiş ve bir ömrü dağlarda mostra başında, açık ve kapalı ocaklarda harcamış "demir sevdalıları"na yönelik duygu ve düşüncelerimi sizinle paylaşmışım. Ancak yazımda adını anmadığım pek çok meslektaşın olduğunu Sevgili Levent Bakırdağ bana hatırlattığında ne kadar haklı olduğunu, anladım. MTA maden etüd dairesinin aynı koridorunda yıllarca birlikte yan yana çalıştığımız dostlarımız, meslektaşlarımızı, unutmamış olmak bana onlar adına bir özür borcu yükledi. Levent BAKIRDAĞ ve Erhan ÖNDER'in ATTEPE demir yatağının hikayesini kaleme aldıkları aşağıdaki makaleyi okumadan bu borcu onların şahsında tüm demir çalışanlarına ödemek istedim. Her ne kusur ettiyse affola...

ADANA-FEKE-MANSURLU ATTEPE DEMİR YATAĞININ BULUNUŞ ÖYKÜSÜ

Levent BAKIRDAĞ - Erhan ÖNDER

O yıllardaki adıyla MTA Enstitüsü Maden Etüt ve Arama Şubesi tarafından hazırlanan uzun vadeli maden arama projesi kapsamında Adana, Kayseri ve Niğde illerinde demir cevheri arama programı yapılmıştır. Bu kapsamda adı geçen Bölgenin demir olanaklarını tesbit ve yeniden değerlendirme amacıyla 1974 yılında Adana-Feke-Saimbeyli, Kayseri-Develi-Yahyalı, Niğde-Çamardı sınırlarına giren sahaların prospeksiyonu yapılmıştır. Bu genel değerlendirme sonunda Saimbeyli-Aşılık-Kaburluk, Feke-Attepe-Elmadağbeli Kızıl mevkii-Menteş deresi, Yahyalı-Kovalı-Karamadazı arası-Dereköy, Develi-Zile-Tombak ve Niğde-Çamardı-Eynelli-Demirlik'te detaylı çalışmalar önerilmiştir. 1975 yılından itibaren, önerilen bu sahalarda detaylı etüt ve arama çalışmalarına başlanmıştır.

Attepe demir yatağının Güneydoğu tarafı, 1966 ve 1967 yıllarında Dr. Yener ARIKAN, Alp GÜRKAN, Salim SERİM, Reşat BOĞAZ ve Hüseyin FİLİBELİ den oluşan ekip tarafından etüt ve 21 adet sondajla yapılan arama çalış-

maları sonucunda ortaya çıkarılarak 3,3 milyon ton cevher rezervi belirlenmiştir.

Daha sonra 1974 yılında İsmail HENDEN tarafından yapılan genel prospeksiyon sonunda Attepe'ninde içinde yer aldığı Mansurlu bölgesi önemli görülerek 1976 yılında, önceden yapılan arama çalışmaları İsmail HENDEN ve Cahit ATALAY, Necdet BOZTAŞ tarafından yeniden değerlendirilmiş, daha önce yapılan sondajlardan eşderinlik-eşkalınlık haritaları yapılmıştır. Yapılan kesitlerde cevherin, sahanın batı kenarında aniden kesildiği gözlenmiştir. Daha önceki çalışanlarca fayla izah edilen bu kesimin batı kesiminde yapılan ilk sondajda (SAT-22) 123 m cevher kesilmiş ve Attepe'nin öyküsü böyle başlamıştır. Böylece yatağın güneydoğu tarafından önceden bilinen cevherin esas yatağın küçük bir bölümü olduğu ve yatağı oluşturan cevher kütesinin kuzeybatıya doğru uzandığı anlaşılmıştır. 1977 yılında İsmail HENDEN'in proje başkanlığında Erhan ÖNDER, Mehmet Zeki YURT ve Cabbar DAĞLIOĞLU'ndan oluşan çalışma ekibi bir bayram çoškusu içinde çalışmaları sürdürmüştür. Öyleki, Yahyalı bulunan kampta Attepe'de çalışan 10 sondaj makinesinin günlük ilerlemeleri akşamları jeoloji kesitlerine işlenerek cevherin uzanım istikameti belirlenmeye çalışılır, yeni sondajların lokas-

yonları üzerinde konuşuldu. Bir defasında gece 23.30'da uykudan kalkan İsmail HENDEN "gelin rüyamda gördüm bu cevherin uzanımı şöyle diğer sondajları buna göre buralara yapalım" şeklinde başlayan esprili konuşmaları ile sakallarını çekiştirerek gece yarılarında kadar zevkle sürerdi.

1976-1977 yıllarında yatağın kuzey batı bölümünde 22 adet olmak üzere 43 adet sondaj, 2,5 km² 1/1000 ölçekli detay etüt yapılmıştır. Yatağın yaklaşık 800 m uzunluk ve 150-250 m yüzey genişliği vardır. Yöre, D-B istikametinde sıkışmaya maruz kalmıştır. Bu da cevherleşmenin en önemli etmenlerinden birisidir. Cevher D-B yönlü sıkışmanın etkisiyle devrik antiklinalin oluşturduğu Çanak'da yerleşmiştir.

Ayrıca uzay görüntülerinde domsal yapılar gözükmektedir. Domlaşma, cevheri getiren eriyiklerin kaynağı veya itici merkezi olabilir. Yeraltı suları derinliklere inerek domlaşmaya sebep olan mağmatik kayaçla temas etmiş, ısınan su buradan aldığı ve yolu üzerinde rastladığı mineralleri eriterek yükselmiş ve müsait ortam bulduğunda cevherleşme olmuş olabilir. Yanlış dom dokanağının yataktan çok derinde olması büyük olasılıktır. Cevher mineralinin kaynağını muhtemelen derinlerde prekambriyende oluşmuş sedimanter yatakları oluşturmuş olabilir.

Saha da daha sonra bir çok araştırmacı çalışmış ve oluşumu üzerine değişik görüşler sunmuşlardır.

Mansurlu yöresinde Attepe benzeri yatakların bulunabilmesi için 1978 yılında Erhan ÖNDER, Mehmet ŞAHİN ve Mithat HASARI'dan oluşan ekiple prospeksiyon çalışmaları doğuya Osman Sivrisi Dağı'na, Bahçecik köyüne kadar genişletilerek sürdürülmüş aynı jeolojik konumda birkaç zuhur belirlenmiş olmasına rağmen yörenin zor arazi koşulları nedeniyle, MTA adına ruhsat da alınmaması nedenleriyle sondajlı arama yapılmamıştır.

1980 ve 1985 yılları arasında Attepe'nin yakın çevresinde yeralan Hanyeri, Karakızoluğu, Ayıdeliği ve Mağarabeli yataklarında

Mehmet ŞAHİN, Levent BAKIRDAĞ, Cabbar DAĞLIOĞLU ve Osman ADIGÜZEL'den oluşan ekip etüt ve sondajlı arama çalışmalarını yürüterek adı geçen yataklarda önemli rezervler belirlemişlerdir.

Adana-Feke-Mansurlu, Kayseri-Yahyalı arasında kalan Türkiye'nin Divriği'den sonra ikinci önemli demir cevheri üretim bölgesidir. Attepe demir yatağı İskenderun Demir Çelik Fabrikasının cevher ihtiyacını yaklaşık 30 yıldır büyük bir bölümünü karşılamıştır. Ancak Attepe demir yatağı tükenmek üzeredir.

DEMİR ARAMACILIĞINDA EMEK VERMİŞ TEKNİK ELEMANLAR

(2005/2 sayı no'lu Oda Bülteni'nde Yer Almamış)

Dr. Yener ARIKAN	Alp GÜRKAN
Salim SERİM	Reşat BOĞAZ
Hüseyin FİLİBELİ	Nejat HATAY (Vefat etti)
Hüseyin ÇETİN (Vefat etti)	Celil ÖZDEMİR
Mehmet KILIÇ	Vahap ASLAN
A.Baki AKKOCA	İsmail HENDEN
Aydın OBUZ	Mustafa MAVİŞ
Osman ÖNDER	Hasan DURGUN
Dr. Taner ÜNLÜ	Erdal ŞENÖZ (Vefat etti)
Ergün ÖZTÜRK	Necdet KARAASLAN
Cahit ATALAY (Vefat etti)	Necdet BOZTAŞ
Erhan ÖNDER	M.Zeki YURT
Levent BAKIRDAĞ	Mehmet ŞAHİN (Vefat etti)
Mithat HASARI	İrfan ATASEVER
Musa ALKAN	Mustafa MISIRLIOĞLU
A.Zeki MUSAOĞLU	Gürkan KICIKOĞLU
Ahmet KARA	Niyazi BAŞARI
Ferah YURT (BAYDAR)	Nermin BEKTİMUROĞLU (ERKAN)
Nilgün KARABALIK (ÖZTEN)	Nevzat KARABALIK
H.Akgün ERKALE	İbrahim SARI
İsmail AKÇA	Necdet ARDA
Dündar AKBULUT	Oktay TUVAR
Abdullah KOÇAK	Osman HAMARAT
Necmettin AVCI	Yavuz ÇUBUK
Ali Nazmi ÜZGEN	